

Kasteel Wideux

Kasteel van Wideux: zetel van het oude graafschap Wideux. Heel wat straten in Sint-Lambrechts-Herk verwijzen naar de vroegere adellijke bewoners van het kasteel, namelijk Wideuxdreef, Moersstraat, de Cottreaustraaf, de Berlaymontstraat, Gravin de Stembierstraat en Graaf de Brigodestraat. De vorige, oorspronkelijke waterburcht werd meermaals door brand geteisterd: in 1468 na de slag van de Franchimontezzen en omstreeks 1735.

Wideux was een allodiale heerlijkheid en bezat alle mogelijke heerlijke rechten. Vanaf 1747 begon baron Jean-Nicolas de Stenbier de vervallen burcht om te bouwen tot een mooi neoclassicistisch geheel waarvan grote delen inmiddels verdwenen zijn. Het kasteel grenst aan de rivier de Herk. De stichter, een edelman met de naam Wido (Guido), zou zijn naam geleend hebben aan de heerlijkheid Wideux. Anderzijds was er verwantschap tussen de heren van Widoöie (deelgemeente van Tongeren) en deze van Wideux. Etymologisch betekent "widoöie" brede graasweide.

Zoals de meeste kastelen in Vochtig Haspengouw heeft het kasteel van Wideux een valleigebonden site, vlakbij de Kleine Herk. We kunnen de beek vanaf de binnenkoer niet waarnemen omdat ze achter de zuidwestelijke vleugel stroomt. De loop van de Kleine Herk is hier een voorbeeld van menselijk ingrijpen: haar bedding is verlegd, dus gegraven tot vlakbij het kasteel. Dit gebeurde niet alleen om de voormalige slotgrachten van water te voorzien maar ook om de drassige dalgrond bij het kasteel te ontwateren. De aanwezigheid van water was een heuse reden om deze bouwlocatie te kiezen om nog maar te zwijgen van het mooie landschappelijke decor. Ongetwijfeld was het Herker water visrijk; tot de jaren 1950 werd er met succes gevestigd. De aanwezigheid van snoek, serpeling, kopvoorn, stekelbaars, beekdonderpad, ook genaamd de lomp, paling en nog vele andere soorten maakte de beek attractief voor menige visser. Het bekken van de Herk en de Mombeek was immers – voor de jaren 1950, toen het water nog zuiver was – tot buiten de bekkengrenzen gekend voor de grote overvloed aan vissen en eveneens voor zijn rijke diversiteit aan soorten. De binnenkoer van dit residentieel kasteel was aanvankelijk een gesloten complex, kenmerkend voor de Haspengouwse hoeven.

De landschappelijke impact van dit eeuwenlang adellijk bezit is groot. De invloed van deze heerlijkheid reikt nu nog steeds verder dan de directe omgeving. Het westelijk deel van Sint-Lambrechts-Herk was destijds eigendom van de opeenvolgende heren van deze oorspronkelijk allodiale heerlijkheid waardoor dit dorpsuiteinde tot ver in de twintigste eeuw een grote open ruimte bleef. Toen de edellieden er nog heersten, lag het kasteel in een uniek kader van boomgaarden, moestuinen, vijvers, een met eiken omzoomde dreef en uitgestrekte bossen. Gedeeltelijke afbraak in de jaren 1950, ook nog nadien, heeft de homogeniteit van het kasteel sterk aangetast. Recente inspanningen om de kasteeldaken te herstellen, binnenshuis te restaureren en langs de dreef opnieuw eiken te planten, kunnen alleen maar toegejuicht worden. De overstroombare valleigronden met weilanden vormen nog steeds een landschappelijk mooie natuurbuffer in zuidelijke richting.